

Kawiarnia literacka

Bibliografia:

- Źródło: Leszek Serafinowicz, Antoni Słonimski, Julian Tuwim, *Regulamin i cennik dla gości kawiarni Pod Picadorem*, 1918, dostępny w internecie: <https://sbc.org.pl/Content/88669/ur729.pdf> [dostęp 15.06.2021].
- Źródło: Tadeusz Raabe, *Trzy spotkania*, [w:] Jadwiga Zacharska, *Skamander*, Warszawa 1977, s. 85–88.
- Źródło: Patryk Zakrzewski, *Afisz kulturalny A.D. 1918*, 2015, dostępny w internecie: <https://culture.pl/pl/artykul/afisz-kulturalny-ad-1918> [dostęp 13.12.2021], Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Kawiarnia literacka

Kawiarnia

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

W skali kraju życie kulturalne II Rzeczypospolitej można było określić jako „warszawocentryczne”, ponieważ skupiało się głównie w stolicy. Natomiast w skali miasta ośrodkiem tego życia często stawała się kawiarnia, która na mapie kulturalnych przybytków międzywojnia zajmowała miejsce szczególne. Dla ludzi pióra była bowiem miejscem twórczej aktywności i kontaktu z odbiorcami. Owe spotkania opisywały liczne anegdoty. Przyczyniły się tym samym do stworzenia legendy kawiarni literackiej w dwudziestoleciu międzywojennym. Z biegiem lat, wzmocniona sentymentem, urosła do rangi jednego z symboli życia literackiego tamtego okresu.

Już wiesz

Przypomnij sobie, w jaki sposób w polskiej kulturze schyłku XIX wieku kształtowała się relacja pomiędzy artystą a odbiorcami.

Nowe formy artystycznej aktywności

Pierwsze lata [niepodległej Polski](#) sprzyjały odbudowie instytucji życia kulturalnego oraz kształtowaniu się nowego wizerunku poetów i pisarzy. Nie chodzi tu wyłącznie o rezygnację z tematyki i problematyki patriotyczno-narodowej. W praktyce nie była ona ani oczywista, ani powszechna. Ważniejsza okazała się zmiana podejścia do działalności twórców literackich, którą zaczęto postrzegać jako zawód.

W 1918 roku powstał ZAiKS (Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych). Założono go w celu ochrony interesów artystów. Jednym z [inicjatorów](#) był Julian Tuwim. W 1920 roku swą działalność rozpoczął Związek Zawodowy Literatów Polskich, którego pierwszym prezesem został Stefan Żeromski.

Pisarstwo stopniowo stawało się zawodem, a literatura polem coraz odważniejszych eksperymentów. Polegały one m.in. na wprowadzaniu nowych form wyrazu, które dotychczas postrzegane były raczej jako literaturze obce (jak reklama).

Tym inicjatywom towarzyszyły także nowatorskie sposoby aktywności artystycznej oraz kontaktu z odbiorcą. Wymienić wśród nich należy kawiarniane spotkania i wieczory autorskie; skecze, piosenki i improwizacje kabaretowe; śmiałe, często prowokacyjne wystąpienia. Dziś określilibyśmy je jako [performance](#) lub [happening](#). Działania te wiązały się z pragnieniem poszerzenia kręgu odbiorców kultury.

W tej atmosferze powstawały nowe formy kontaktu twórcy z publicznością. Często manifestacyjnie wręcz uciekały od powagi. Płaszczyznę konfrontacji lub porozumienia twórcy z odbiorcą wyznaczały za pomocą żartu, kpiny, karykatury...

Otwarty klub poetów

Przeczytaj fragment tekstu, w którym [Tadeusz Raabe](#) wspomina okoliczności powstania kawiarni „Pod Picadorem”.

” Tadeusz Raabe

Trzy spotkania

Zaczął się jesienią 1918 roku na tylnym pomoście tramwaju nr 3, podstawowej naówczas warszawskiej linii komunikacyjnej, łączącej [plac Krasińskich](#) z bliską peryferią – [placem Unii Lubelskiej](#).

Było to krótko po moim przyjeździe z Rosji, gdzie spędziłem lata wojny i skąd przywiozłem wieści o bujnym życiu literackim Moskwy i [Pietrogradu](#).

Dookoła takich właśnie spraw toczyła się na pomoście tramwaju gawęda z [Tolkiem Słonimskim](#), towarzyszem dzieciństwa, kolegą ze szkolnej ławy – malarzem, którego przeżycia wojenne przeobraziły dopiero co w poetę i publicystę.

W chwili kiedyśmy dojeżdżali do [Ogrodu Saskiego](#), padły – nie pamiętam z czyich ust – słowa:

– A gdyby i u nas taką kawiarnię, taki otwarty klub poetów?

Bogaty w doświadczenia moskiewskich i pietrogradzkich klubów poetyckich, obstawałem przy pomieszczeniu otwartym, dostępnym dla każdego wprost z ulicy. Zresztą uznawaliśmy wszyscy, że „już minął czas wytwornych, miękkich, [interieurów](#)”, jak wkrótce wyskandował Słonimski, otwierając pierwszy wieczór poetycki „Pikadora”.

Dzięki wszędobylskiemu [Leszkowi](#) sprawy posunęły się szybko naprzód. Wywęszył on bowiem, że ówczesny król [episjerów](#) warszawskich, właściciel kawiarni „Udziałowej”, p. Życki (którego, jako producenta kefiru, Tuwim przemianował

wkrótce na Kefirzyckiego), posiada źle prosperującą, zawsze pustawą [mleczarenkę](#) na [Nowym Świecie](#), niedaleko Świętokrzyskiej. Więc do dzieła. Odwiedzamy pana Życkiego i ubijamy interes. Umowa zostaje błyskawicznie zawarta

pod wysuniętym przez nas hasłem: pańskie kawy – nasze wejścia.

Ile to było pracy, ile zgiełku i zabiegów, jakie przeprowadzaliśmy śmiało inwestycje! Nikt by nie poznał cichej mleczarenki, po tym jak kilka nocy spędziła w nim gromada malarzy [...], zbrojna w pędzle, kubły z farbami i pokaźną ilość [spirytualii](#). Huczno było, rojno

i wesoło. Nawet ściany straciły swą stateczność

na co dzień, pochyliły się, urągając prawom równowagi,

przełamywały w [kubiczne kompozycje](#). Spośród tego chaosu, zbryleń, scen i figur zapanował nad kawiarnią zrodzony z gorączkowej wyobraźni [...] straszliwy [formistyczny](#) potwór – [król Sisowat](#). [...]

Wszczęliśmy starania o zezwolenie na otwarcie naszego klubu. A że magistratu i innych cywilnych urzędów nie zdążono jeszcze po wypędzeniu Niemców powołać do życia – udaliśmy się z pięknie wykaligrafowanym podaniem do władz wojskowych, stacjonujących na placu Saskim. Przyjął nas nader poważnie i godnie młodziutki porucznik z klasycznym czarnym wąsikiem, który zagłębił się bez słowa w naszym [elaboracie](#), po czym strząsnął pióro i – również bez słowa – napisał: „Zezwała się. Felsztyński, ppor.”; na zakończenie obrzędu przybił z hałasem pieczęć okrągłą z tekstem „Komenda Placu Wojsk Polskich” i nigdy dotąd nie widzianym – urzędowym orłem jednogłowym.

Dopiero po zakończeniu tych wszystkich formalności podporucznik, uśmiechając się, wyciągnął z zażenowaniem jakiś wytarty [kajecik](#), ukryty w przepaścistej głębi torby polowej. Okazało się, że dzielny wojak jest również groźnym [grafomanem](#), który nieraz potem dał nam się dobrze we znaki.

Nie jedyny to zresztą grafoman, kołyszający obłądne marzenia o naszej estradzie. Niemal co wieczór ktoś z publiczności, zapelniającej kawiarnię, zgłaszał chęć odczytania swoich utworów, czego mu zresztą nie odmawiano. Wśród plew trafiały się i złote ziarna. Tak „ujawnił się” któregoś dnia, wstając

zza stolika, [Kazio Wierzyński](#), w taki sposób odkryliśmy [Feliksa Przysieckiego](#), świetnego, wkrótce potem zmarłego balladzystę, o którym nie wiedzieć czemu, nikt dziś nie pamięta. [...]

Pierwszym poetą, który zgłosił się do „Pikadora” jeszcze w przeddzień jego otwarcia, był nikomu wówczas nie znany – [Iwaszkiewicz](#). Przypadek zrządził, że mnie właśnie przypadło w udziale powitać go na progu jego wielkiej kariery pisarskiej. Ale do rzeczy. Gdyśmy więc zdobyli trwałe podstawy do otwarcia klubu – lokal i zezwolenie – czas już było zatroszczyć się o uzupełnienie naszego komitetu osobą Tuwima, którego bezpośredni udział Słonimski uważał za konieczny. Ruszyłem do Łodzi po czwartego do naszej „wielkiej czwórki”.

Co prawda, jak wykazał dalszy bieg wydarzeń, tylko trzech spośród tej czwórki było istotnie wielkich; ale, dalibóg, nieźle by się działo, gdyby z wszystkich powoływanych do życia komisji i komitetów trzy czwarte członków przechodziło do historii tak, jak ci trzej spośród czterech założycieli „Pikadora”.

Źródło: Tadeusz Raabe, *Trzy spotkania*, [w:] Jadwiga Zacharska, *Skamander*, Warszawa 1977, s. 85–88.

Ćwiczenie 1

Wskaż, co według Tadeusza Raabego było pierwowzorem polskiej kawiarni literackiej.

☐

Pierwowzorem polskiej kawiarni literackiej były rosyjskie kawiarnie działające w Moskwie i Petersburgu.

☐

Pierwowzorem polskiej kawiarni literackiej były kawiarnie funkcjonujące na ziemiach polskich w okresie młodopolskim.

☐

Polska kawiarnia literacka nie miała pierwowzoru. Jej idea była oryginalnym pomysłem Raabego i Słonimskiego.

☐

Pierwowzorem polskiej kawiarni literackiej były niemieckie kawiarnie działające w latach 90. XIX wieku.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Zaznacz błędne zdania.

☐

Pikadorczycy odkupili mleczarenkę, aby urządzić w niej kawiarnię.

☐

Jarosław Iwaszkiewicz był znanym i cenionym twórcą, zanim dołączył do pikadorczyków.

☐

Ściany kawiarni zdobiły kubistyczne malowidła.

☐

Jako ostatni do „wielkiej czwórki” dołączył Julian Tuwim.

☐

Właściciel kawiarni „Udziałowa” nosił nazwisko Kefirzycki.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 3

Wskaż, w jakiej atmosferze przebiegały przygotowania do otwarcia kawiarni.

☐ Przygotowania przebiegały w atmosferze pełnej obaw i niepewności.

☐ Przygotowania przebiegały w atmosferze swobodnej zabawy.

☐ Przygotowania przebiegały w atmosferze powagi.

☐ Przygotowania przebiegały w atmosferze ciągłych sporów i kłótni.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Rozwiąż krzyżówkę i odczytaj hasło.

The image shows a crossword puzzle grid with 7 numbered starting points for words. The grid is composed of white squares for letters and gray squares for empty space. The numbers are placed to the left of the starting squares:

- 1. starts at the top of a 4-letter vertical word.
- 2. starts at the left of a 6-letter horizontal word.
- 3. starts at the left of a 3-letter vertical word.
- 4. starts at the left of a 3-letter vertical word.
- 5. starts at the left of a 12-letter horizontal word.
- 6. starts at the left of a 4-letter vertical word.
- 7. starts at the left of a 5-letter vertical word.

1. Rzecz o niewielkiej wartości, odpad przy młóceniu zboża.
2. Dołączył do pikadorczyków tuż przed otwarciem kawiarni.
3. Nazwisko właściciela lokalu przy Nowym Świecie 52.
4. Zgodnie z umową właściciel lokalu miał czerpać dochód ze sprzedaży...
5. Cecha Leszka Serafinowicza, która przyczyniła się do szybkiego znalezienia lokalu.
6. Kraj, w którym autor tekstu spędził lata wojny.
7. Środek lokomocji, w którym narodziła się idea otwarcia kawiarni literackiej.

Ćwiczenie 5

Wybierz prawidłowe dokończenie zdania. Król Sisowat to...

- ☐ patron ulicy, przy której otwarto kawiarnię.
- ☐ pseudonim właściciela mleczarni.
- ☐ jeden z uczestników przedsięwzięcia.
- ☐ groteskowa postać, która była elementem malarskiej dekoracji wnętrza kawiarni.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wskaż w tekście przykłady słownictwa wartościującego. Określ jego funkcję.

Kawiarnia literacka Pod Picadorem

Marzenie grupy poetów i przyjaciół o otwarciu w Warszawie kawiarni literackiej ziściło się 29 listopada 1918 roku. Kilkanaście dni po odzyskaniu przez Polskę niepodległości kawiarnia „Pod Picadorem” otworzyła swoje podwoje. Jej siedziba mieściła się przy ulicy Nowy Świat 52 w lokalu dawnej mleczarni (później została przeniesiona do piwnic Hotelu Europejskiego).

Skupieni wokół kawiarni artyści: **Julian Tuwim**, [Jan Lechoń](#), **Antoni Słonimski**, **Jarosław Iwaszkiewicz** i **Kazimierz Wierzyński** stali się inicjatorami powstania grupy poetyckiej **Skamander**, jednej z najważniejszych formacji artystycznych

dwudziestolecia międzywojennego. Pierwszy wieczór poetycki skamandrytów odbył się w grudniu 1919 roku. W kolejnym roku rozpoczęli wydawanie miesięcznika pod tytułem „Skamander”.

Zgodnie z wizją założycieli, kawiarnia miała być miejscem bezpośredniego kontaktu artysty z odbiorcą. Do historii przeszedł „Regulamin i cennik dla gości kawiarni Pod Picadorem”, który w dniu otwarcia zawisł u wejścia. Towarzyszył mu kolportaż ulotek zachęcających do odwiedzenia kawiarni.

Ulotka reklamująca kawiarnię

Źródło: Leszek Serafinowicz, Antoni Słonimski, Julian Tuwim, dostępny w internecie:

<https://sbc.org.pl/Content/88669/ur729.pdf> [dostęp 13.12.2021], Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

” Leszek Serafinowicz, Antoni Słonimski, Julian Tuwim

Regulamin i cennik dla gości kawiarni Pod Picadorem

§ 1. Nie wolno wprowadzać psów.

§ 2. Wejście dla dorosłych – [marek](#) 5. Młodzież szkolna od lat 16 do 20 – mk. 10. Dzieci od lat 8 do 16 – mk. 15, od lat 4 do 8 – mk. 25.

Dzieci do lat 4-ch – mk. 35. Każda dorosła osoba ma prawo wprowadzić dowolną ilość dzieci przy piersi – za dopłatą mk. 50 od sztuki bez różnicy płci, wyznania i narodowości.

§ 3. Wszelkie targi z kasjerką o cenę biletu są bezskuteczne. Pożądane wysokie naddatki. Za jakieś tam głupie 10 lub 15 mk. naddatku – dziękujemy. Obejdzie się!

§ 4. Poeci z „Pod Picadorem“ udzielają w przerwach między poszczególnymi występami [audjencji](#). Odnośne podania należy składać o dzień wcześniej w [kancelarii](#) Kawiarni. Opłata za audjencje:

a) Zwyczajna rozmowa (od 3 do 5 minut) z prawem podania ręki – mk. 50.

b) Objaśnienie przeczytanego utworu – mk. 75.

c) Ofiarowanie rękopisu:

1) bez dedykacji mk. 150,

2) z dedykacją mk. 500.

Uwaga: Za dodanie w dedykacji słowa „kochanemu“ – mk. 100.

d) Propozycje matrymonialne – tylko w czwartki.

Uwaga 1: Poeta Tuwim podobnych zgłoszeń nie przyjmuje.

Uwaga 2: Do pozostałych poetów mogą się zgłaszać tylko interesantki, posiadające przeszło 75,000 mk. posagu (bez różnicy płci, narodowości i wyznania).

§ 5. Każdy z gości obowiązany jest spoglądać na poetów z odpowiednim szacunkiem. Obelżywe okrzyki i bicie poetów krzesłami, laskami lub tzw. rękoma uważamy za niedopuszczalne ze względu na ekonomię czasu w programie.

§ 6. Zabrania się wstępu do kawiarni:

- a) osobom w stanie nazbyt trzeźwym;
- b) recydywistom na polu literatury i malarstwa;
- c) znajdującym się na czarnej liście;
- d) osobom w stanie odmiennym;
- e) członkom [Rady Regencyjnej](#);
- f) panu [mecenasowi Józefowi Kuśmidrowiczowi](#).

§ 7. Odgadywanie rymów podczas czytania wierszy surowo wzbronione.

§ 8. Satysfakcji honorowych Zarząd Kawiarni nie udziela.

§ 9. Nasze ratunkowe i karetka pogotowia na miejscu.

§ 10 Zabrania się wszelką nieczystość.

Zarząd Kawiarni.

Źródło: Leszek Serafinowicz, Antoni Słonimski, Julian Tuwim, *Regulamin i cennik dla gości kawiarni Pod Picadorem*, 1918, dostępny w internecie: <https://sbc.org.pl/Content/88669/ur729.pdf> [dostęp 15.06.2021].

Po zapoznaniu się z treścią „Regulaminu i cennika dla gości kawiarni Pod Picadorem” oraz ulotki zapowiadającej otwarcie kawiarni wykonaj poniższe polecenia.

Polecenie 1

Przedstaw wrażenia, jakie budzi w tobie taka forma kontaktu z odbiorcą literatury.

Ćwiczenie 7

Nazwij styl, jakim napisane zostały oba teksty. Odpowiedź uzasadnij.

Ćwiczenie 8

Wyjaśnij, jaki cel chcieli osiągnąć pikadorczycy, wydając ulotkę z cennikiem oferowanych w kawiarni usług.

Ćwiczenie 9

Wskaż, które z poniższych funkcji językowych występują w ulotce. Uzasadnij swoją odpowiedź.

informatywna ekspresywna poetycka metajęzykowa impresywna

Ćwiczenie 10

Porównaj relację między artystą a odbiorcą u schyłku XIX wieku z formą zaproponowaną przez założycieli kawiarni „Pod Picadorem”.

Polecenie 2

Opracuj humorystyczny regulamin, który mógłby towarzyszyć powstaniu współczesnej kawiarni literackiej.

Tablica upamiętniająca otwarcie kawiarni „Pod Picadorem”

Źródło: Picus viridis, domena publiczna.

Ćwiczenie 11

Zapoznaj się z tekstem umieszczonym na tablicy upamiętniającej powstanie kawiarni „Pod Picadorem” i odszukaj informację sprzeczną ze wspomnieniami Tadeusza Raabego. Zaznacz prawidłowe zdanie.

W zespole, który zainicjował działalność kawiarni, znajdował się, niewymieniony na tablicy, podporucznik Felsztyński.

Julian Tuwim nie należał do zespołu, który powołał kawiarnię „Pod Picadorem” do istnienia.

Między zespołem Picadora a przyszłą grupą Skamander nie istniał żaden związek.

Kazimierz Wierzyński nie należał do zespołu, który powołał kawiarnię „Pod Picadorem” do istnienia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Zastanów się i wyjaśnij, z czego, twoim zdaniem, wyniknęła owa nieścisłość.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.